EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

1. oktoober 2009 *

Kohtuasjas C-103/08,

mille ese on EÜ artikli 234 alusel Unabhängiger Verwaltungssenat des Landes Vorarlbergi (Austria) 29. veebruari 2008. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 6. märtsil 2008, menetluses

Arthur Gottwald

versus

Bezirkshauptmannschaft Bregenz,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja esimees P. Jann, kohtunikud M. Ilešič, A. Tizzano (ettekandja), A. Borg Barthet ja E. Levits,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

kohtujurist: J. Mazák,
kohtusekretär: ametnik C. Strömholm,

arvestades kirjalikus menetluses ja 12. märtsi 2009. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

– A. Gottwald, esindajad: *Rechtsanwalt* H. Frick ja *Rechtsanwalt* T. Dietrich,

– Austria valitsus, esindajad: E. Riedl ja G. Eberhard,

– Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: N. Yerrell, G. Braun ja D. Maidani,

olles 30. aprilli 2009. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab EÜ artikli 12 tõlgendamist.

2 See taotlus esitati A. Gottwaldi ja Bezirkshauptmannschaft Bregenzi (Bregenzi liidumaa esimese astme haldusorgan) vahelises kohtuvaidluses, mille ese on viimatinimetatu määratud trahv teekasutusmaksu tasumata jätmise eest.

Õiguslik raamistik

Siseriiklik õigus

3 Bundesstraßen-Mautgesetz 2002 (*BGBl.* I, 109/2002; 2002. aasta föderaalteede kasutamise tasu seadus) põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni (edaspidi „BStMG 2002") §-i 10 lõige 1 näeb ette:

„Tasuliste teede kasutamise eest ühejäljeliste mootorsõidukitega ja mitmejäljeliste mootorsõidukitega, mille maksimaalne lubatav kogumass ei ületa 3,5 tonni, tuleb maksta ajapõhist teekasutusmaksu."

4 BStMG 2002 §-i 11 lõige 1 sätestab:

„Ajapõhist teekasutusmaksu makstakse enne tasulise tee lõikude kasutamist, kinnitades sõidukile teekasutusmaksu kleebise.”

5 BStMG 2002 §-i 13 lõige 2, mis reguleerib aastase kehtivusajaga tasuta kleebise andmise menetlust alalistele elanikele, kellel on puudega inimese tunnistus, on sõnastatud järgmiselt:

„Bundesamt für Soziales und Behindertenwesen [(föderaalne sotsiaalasjade ja puudega inimeste amet)] peab taotluse korral andma puudega isikutele, kelle elukoht või harilik viibimiskoht on riigi territooriumil ja kellel on vähemalt üks registreeritud mitmejäljeline mootorsõiduk, mille maksimaalne lubatav kogumass ei ületa 3,5 tonni, tasuta aastase kehtivusajaga teekasutusmaksu kleebise vastava kategooria sõidukile, kui sellisel isikul on Bundesbehindertengesetz'i [(föderaalne puudega inimeste seadus)] § 40 kohane puudega inimese tunnistus, kuhu on märgitud, et tal on püsiv ja raske käimispuue või tal ei ole püsiva tervisekahjustuse tõttu mõistlikult võimalik kasutada ühistransporti või ta on pime.”

6 BStMG 2002 §-i 20 lõige 1 sätestab:

„Mootorsõidukijuhid, kes kasutavad tasulise tee lõike ilma § 10 kohast ajapõhist teekasutusmaksu maksmata, panevad toime väärteo ning neid karistatakse trahviga summas 400-4000 eurot.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

7 A. Gottwald on Saksamaa kodanik, kelle elukoht on Hamburgis (Saksamaa) ja kellel on täielik mõlemapoolne halvatus kõikide funktsioonide kaotusega allpool neljandat selgroolüli. Seetõttu on talle Saksamaal välja antud puudega inimese tunnistus.

8 A. Gottwald juhtis 26. augustil 2006 oma autot tasulisel Austria maanteel, et sõita Austrias asuvasse puhkuse veetmise kohta. Liikluskontrolli käigus tuvastati, et ta ei olnud eelnevalt tasunud ajapõhist teekasutusmaksu, kuna ta ei ostnud autole kinnitatavat kleebist.

9 Bezirkshauptmannschaft Bregenz määras talle oma 4. detsembri 2006. aasta otsuses trahvi 200 eurot; selle otsuse peale esitas A. Gottwald kaebuse Unabhängiger Verwaltungssenat des Landes Vorarlbergile.

10 A. Gottwald väitis selles kaebuses, et kuna talle on halvatuse tõttu väljastatud Saksamaa puudega inimese tunnistus, siis on tal BStMG 2002 § 13 lõike 2 alusel õigus saada Austrias tasuta kleebis samadel alustel nagu neil puudega isikutel, kelle elukoht või harilik viibimiskoht on Austrias.

11 Kuna Unabhängiger Verwaltungssenat des Landes Vorarlbergil oli tekkinud kahtlus, kas nimetatud kleebise väljastamise tingimused on ühenduse õiguse aspektist

õiguspärased, siis otsustas ta neil asjaoludel menetluse peatada ning esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas EÜ artiklit 12 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus siseriiklik õigusnorm, mille kohaselt tasuliste teede kasutamiseks antakse aastase kehtivusega tasuta kleebis üksnes sellistele, täpsemalt määratletud puudega isikutele, kelle elukoht või harilik viibimiskoht on asjaomases riigis?"

Eelotsuse küsimus

12 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma küsimusega sisuliselt teada, kas EÜ artiklit 12 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus siseriiklik eeskiri, nagu põhikohtuasjas, mis näeb ette aastase kehtivusega tasuta teekasutusmaksu kleebise andmise üksnes neile puudega isikutele, kelle elukoht või harilik viibimiskoht on asjaomase liikmesriigi territooriumil.

Vastuvõetavus

13 Austria valitsus leiab, et eelotsusetaotlus ei ole vastuvõetav, kuna see on puhthüpoteetiline ning põhikohtuasja vaidluse lahendamise seisukohast asjakohatu, kuna A. Gottwald ei ole kunagi esitanud taotlust kõnealuse tasuta kleebise saamiseks Austrias.

14 Täpsemini leiavad Austria ametiasutused, et eelotsuse küsimusel puudub igasugune seos menetluse esemega põhikohtuasjas, kuna nimetatud menetlus ei puuduta asjaomase tasuta kleebise andmisest keeldumise otsust BStMG 2002 § 13 lõike 2 tähenduses, vaid see puudutab üksnes A. Gottwaldi vastuväidet talle BStMG 2002 § 20 lõike 1 koostoimes sama seaduse § 10 lõikega 1 ja § 11 lõikega 1 alusel määratud trahvile ajapõhise teekasutusmaksu maksmata jätmise eest.

15 Selle argumendiga ei saa siiski nõustuda.

16 Siinkohal on sobiv meelde tuletada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on EÜ artiklis 234 ette nähtud Euroopa Kohtu ja siseriiklike kohtute koostöö raames ainult siseriiklikul kohtul, kelle lahendada on vaidlus ja kes peab asjas otsuse tegema, pädevus iga konkreetse asja eripärast lähtudes otsustada, kas otsuse tegemiseks on vaja eelotsust küsida ja kas tema poolt Euroopa Kohtule esitatud eelotsuse küsimustel on asja otsustamisel tähtsust. Järelikult juhul, kui eelotsuse küsimused käsitlevad ühenduse õiguse tõlgendamist, on Euroopa Kohus põhimõtteliselt kohustatud neile vastama (vt eelkõige 13. märtsi 2001. aasta otsus kohtuasjas C-379/98: PreussenElektra, EKL 2001, lk I-2099, punkt 38; 22. mai 2003. aasta otsus kohtuasjas C-18/01: Korhonen jt, EKL 2003, lk I-5321, punkt 19, samuti 19. aprilli 2007. aasta otsus kohtuasjas C-295/05: Asemfo, EKL 2007, lk I-2999, punkt 30).

17 Eelnevast järeldub, et eeldades liikmesriigi kohtu esitatud eelotsuse küsimuste asjakohasust, võib neile vastamast keelduda vaid siis, kui on ilmne, et neis küsimustes osutatud ühenduse õiguse tõlgendusel ei ole mingit seost põhikohtuasja asjaolude või esemega (vt eelkõige 15. detsembri 1995. aasta otsus kohtuasjas C-415/93: Bosman, EKL 1995, lk I-4921, punkt 61, ja 1. aprilli 2008. aasta otsus kohtuasjas C-212/06: Gouvernement de la Communauté française ja Gouvernement wallon, EKL 2008, lk I-1683, punkt 29).

18 Või nagu käesoleval juhul, kuigi A. Gottwald ei ole esitanud taotlust tasuta kleebise saamiseks BStMG 2002 § 13 lõike 2 alusel, ei saa siiski välistada, et Euroopa Kohtu vastus võib tegelikult mõjutada menetluse tulemust põhikohtuasjas.

19 Austria valitsuse kohtuistungil esitatud infost nähtub tegelikult, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul on õigus trahvisummat vähendada, kui ta tuvastab, et hagejal põhikohtuasjas oleks olnud nimetatud tasuta kleebise saamise õigus tulenevalt EÜ artiklis 12 sätestatud õigusest, mis keelab diskrimineerimise kodakondsuse alusel.

20 Seega võiks Euroopa Kohtu võimalik otsus, milles leitakse, et nimetatud EÜ asutamislepingu sättega on vastuolus selline eeskiri nagu põhikohtuasjas käsitletav, olla selliseks kergendavaks asjaoluks, mille alusel võiks liikmesriigi kohus leevendada A. Gottwaldile määratud karistust.

21 Käesoleval juhul tuleb tõdeda, et ei ole ilmne, et käesolev eelotsuse küsimus on asjakohatu seoses otsusega, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus peab langetama.

22 Järelikult tuleb eelotsusetaotlus tunnistada vastuvõetavaks.

Sisulised küsimused

23 Esmalt tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on liikmesriikide kodanike põhistaatus olla liidu kodanik, mis tähendab, et liikmesriikide kodanikke, kes on samas olukorras, tuleb kohelda seaduse ees võrdselt, sõltumata nende kodakondsusest ja ilma et see piiraks sõnaselgelt ette nähtud erandite kohaldamist (15. märtsi 2005. aasta otsus kohtuasjas C-209/03: Bidar, EKL 2005, lk I-2119, punkt 31, 12. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas C-403/03: Schempp, EKL 2005, lk I-6421, punkt 15 ja seal viidatud kohtupraktika).

24 Nagu Euroopa Kohus on juba sedastanud, võib iga liidu kodanik kõigis olukordades, mis kuuluvad ühenduse õiguse materiaalsesse kohaldamisalasse, tugineda eelkõige EÜ artiklile 12, mis keelab igasuguse diskrimineerimise kodakondsuse alusel (12. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas C-85/96: Martínez Sala, EKL 1998, lk I-2691, punkt 62, ja eespool viidatud kohtuotsus Schempp, punkt 17).

25 Need olukorrad hõlmavad eelkõige EÜ artiklis 18 sätestatud liikmesriikide territooriumil vaba liikumise ja elamise kasutamise juhtumeid (2. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-148/02: Garcia Avello, EKL 2003, lk I-11613, punkt 24; eespool viidatud kohtuotsus Bidar, punkt 33, ja 18. novembri 2008. aasta otsus kohtuasjas C-158/07, EKL 2008, lk I-8507, punkt 37).

26 Neil asjaoludel võib liikmesriigi kodanik, nagu A. Gottwald, kasutades õigust vabalt liikuda ja elada ühenduse territooriumil, selleks et veeta puhkus mõnes teises liikmesriigis, tugineda EÜ artiklis 12 sätestatud õigusele mitte olla diskrimineeritud kodakondsuse alusel.

27 Selles osas tuleneb ka väljakujunenud kohtupraktikast, et kodanike ja mittekodanike võrdse kohtlemise reeglid keelavad mitte ainult avaliku diskrimineerimise kodakondsuse alusel, vaid ka igasuguse varjatud diskrimineerimise, millega kaasneb teisi

eristamiskriteeriume kohaldades tegelikult sama tulemus (vt eelkõige 23. jaanuari 1997. aasta otsus kohtuasjas C-29/95: Pastoors ja Trans-Cap, EKL 1997, lk I-285, punkt 16; 19. märtsi 2002. aasta otsus C-224/00: komisjon *vs*. Itaalia, EKL 2002, lk I-2965, punkt 15, ja 30. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas C-28/04: Tod's ja Tod's France, EKL 2005, lk I-5781, punkt 19).

28 Sellega on tegemist eeskätt siis, kui meede, mis teeb vahet elu- või asukoha kriteeriumi alusel, võib mõjutada negatiivselt peamiselt teiste liikmesriikide kodanikke, kuna nii isikud, kellel ei ole riigi territooriumil elukohta kui ka mitteresidendid ei ole enamasti selle riigi kodanikud (vt selle kohta eelkõige 29. aprilli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-224/97: Ciola, EKL 1999, lk I-2517, punkt 14, ja 16. jaanuari 2003. aasta otsus kohtuasjas C-388/01: komisjon *vs.* Itaalia, EKL 2003, lk I-721, punkt 14).

29 Käesoleval juhul põhineb põhikohtuasjas vaidluse all olev eeskiri täpselt sellist liiki kriteeriumil, kuna selle kohaselt on aastase kehtivusega tasuta kleebise saamise õigus üksnes neil puudega isikutel, kelle elukoht või harilik viibimiskoht on Austrias.

30 Niisugune piirang võib ühenduse õiguse seisukohalt olla õigustatud üksnes juhul, kui see põhineb objektiivsetel, asjaomaste isikute kodakondsusest sõltumatutel kaalutlustel ja on proportsionaalne siseriikliku õigusega taotletava õiguspärase eesmärgiga (vt eelkõige 11. juuli 2002. aasta otsus kohtuasjas C-224/98: D'Hoop, EKL 2002, lk I-6191, punkt 36; eespool viidatud kohtuotsus Garcia Avello, punkt 31, ja eespool viidatud kohtuotsus Bidar, punkt 54).

31 Mis puudutab tingimust, kas esinevad objektiivsed üldise huviga seotud kaalutlused, siis väidab Austria valitsus, et põhikohtuasjas käsitletava meetme eesmärk on toetada puudega inimeste liikuvust ja sotsiaalset integratsiooni, kuivõrd nad ei saa puude tõttu kasutada ühistransporti ja on sunnitud seetõttu kasutama isiklikku autot. Ühtlasi on see meede on mõeldud, nagu näitab kleebise aastane kehtivus, isikutele, kes peavad

kasutama teedevõrku teatud sagedusega. Elukoha või hariliku viibimiskoha nõue väljendab seega tasuta kleebise saanute teatavat integratsiooni taset Austria ühiskonnas.

32 Selles osas tuleb märkida, et nii puudega inimeste liikuvuse ja integratsiooni toetamine kui tahe tagada teatud seose olemasolu asjaomase liikmesriigi ühiskonna ja sellise teenuse saaja vahel, nagu põhikohtuasjas, võivad kindlasti olla sellised üldise huviga seotud objektiivsed kaalutlused, mis õigustavad asjaolu, et sellise teenuse andmise tingimused mõjutavad liidu kodanike vaba liikumist (vt analoogia alusel eespool viidatud kohtuotsus D'Hoop, punkt 38; 26. oktoobri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-192/05: Tas-Hagen ja Tas, EKL 2006, lk I-10451, punkt 35, ja 22. mai 2008. aasta otsus kohtuasjas C-499/06: Nerkowska, EKL 2008, lk I-3993, punkt 37).

33 Siiski peab olema täidetud käesoleva otsuse punktis 30 nimetatud proportsionaalsuse nõue. Kohtupraktikast tuleneb, et meede on proportsionaalne, kui see on taotletava eesmärgi saavutamiseks sobiv ega ületa selle saavutamiseks vajalikku (vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsus Tas-Hagen ja Tas, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).

34 Täpsemini on Euroopa Kohus selle kohta, mil määral on teenuse saaja seotud asjassepuutuva liikmesriigi ühiskonnaga, juba leidnud, et sellise ühenduse õigusega reguleerimata teenuse puhul, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kuulub ühiskonnaga seotuse hindamise kriteeriumide kindlaksmääramisel liikmesriikidele ulatuslik kaalutlusõigus (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Tas-Hagen ja Tas, punkt 36).

35 Kohtupraktika on teatud tingimustel möönnud, et siseriiklikud eeskirjad võivad teatud tasemel integratsiooni olemasolu tõendamiseks nõuda, et asjaomase teenuse saaja elu- või asukoht on olnud teatud ajavahemiku asjaomases liikmesriigis (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Bidar, punkt 59, ja Förster, punkt 50).

36 Mis puudutab sellist meedet nagu asjaomane meede põhikohtuasjas, mille eesmärk on hõlbustada puudega isikute igapäevast liikumist Austria territooriumil, selleks et nad integreeruksid selle riigi ühiskonda, siis näivad sellised kriteeriumid nagu elukoht või harilik viibimiskoht sobivad, tõendamaks nende isikute seotust asjaomase liikmesriigi ühiskonnaga, et eristada, nagu kohtujurist märkis oma ettepaneku punktis 71, neid teist tüüpi kasutajatest, kes kasutavad selle liikmesriigi teedevõrku üksnes lühiajaliselt või ajutiselt.

37 Lisaks tuleb märkida, et käesoleval juhul ei sätesta kõnealune siseriiklik eeskiri põhikohtuasjas tasuta teekasutusmaksu kleebise saamiseks ühtegi teist täiendavat tingimust, mis seondub minimaalse ajavahemikuga, mille jooksul peab asjaomase isiku elukoht või harilik viibimiskoht olema Austrias.

38 Eeltoodud punktides esitatud kaalutlused, mis puudutavad elukoha ja hariliku viibimiskoha tingimuste proportsionaalsust võrreldes põhikohtuasjas asjaomase siseriikliku eeskirjaga taotletud eesmärkidega, kehtivad seda enam, et – nagu Austria valitsus selgitas kohtuistungil, ilma et sellele oleks vastu vaielnud teised huvitatud isikud, kes esitasid oma märkused Euroopa Kohtule – neid tingimusi tõlgendatakse laialt, mistõttu võivad ka teised seost väljendavad asjaolud tõendada piisava seose olemasolu Austria ühiskonnaga, saamaks tasuta kleebist.

39 Iseäranis, nagu nimetatud valitsus kohtuistungil rõhutas, oleks tasuta teekasutusmaksu kleebise saamise õigus ka puudega isikul, kelle elukoht ega harilik viibimiskoht ei ole Austrias, kuid kes viibib sellel maal regulaarselt töö tõttu või isiklikel põhjustel.

40 Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et asjaomane siseriiklik eeskiri põhikohtuasjas ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik eeskirjaga taotletavate eesmärkide saavutamiseks.

41 Seega tuleb vastata esitatud küsimusele, et EÜ artiklit 12 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus siseriiklik eeskiri, nagu põhikohtuasjas käsitletav, mis näeb ette aastase kehtivusega tasuta teekasutusmaksu kleebise andmise üksnes neile puudega isikutele, kelle elukoht või harilik viibimiskoht on asjaomase liikmesriigi territooriumil, kui sellega on hõlmatud ühtlasi need isikud, kes viibivad selles riigis regulaarselt töö tõttu või isiklikel põhjustel.

Kohtukulud

42 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

EÜ artiklit 12 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus siseriiklik eeskiri, nagu põhikohtuasjas käsitletav, mis näeb ette aastase kehtivusega tasuta teekasutusmaksu kleebise andmise üksnes neile puudega isikutele, kelle elukoht või harilik viibimiskoht on asjaomase liikmesriigi territooriumil, kui sellega on hõlmatud ühtlasi need isikud, kes viibivad selles riigis regulaarselt töö tõttu või isiklikel põhjustel.

Allkirjad